

29. maj 2009
TEM

Referat af landsmøde i
De danske museers dragt- og tekstilpulje
På Vejle Museum og Konserveringscentret i Vejle
27. maj 2009
Referent: Tove Engelhardt Mathiassen
Fotograf: Mette Havsteen-Eriksen

Kære alle!

Mange tak til værterne for landsmødet i Vejle, Kirsten Rykind-Eriksen, Lise Ræder Knudsen og Merethe Brock Didriksen, for et varieret program, hvor vi kom vidt omkring i farvernes og andre verdner. Tak også til arbejdsgruppemedlemmerne for det store arbejde og til mødedeltagerne for de gode faglige diskussioner.

Kirsten Rykind-Eriksen gav allerførst en introduktion til udstillingen Farverens Lærling om L.P. Hansens Farve- og Renseri 1881-1972 i Den Smidtske Gård, Søndergade 14, Vejle. Den Smidtske Gård er interessant at gæste i sig selv, da det er Vejles ældste, eksisterende bygård. Udstillingen er

etableret på andet stokværk i et lavloftet rum med synlige bjælker og spær. Kirsten har arbejdet bevidst med børn som målgruppe i samarbejde med to lærere. Der er pilfingerzoner med særlig skiltning; men Kirsten nævnte, at børnene ikke altid får læst forklaringerne til de farvemæssige eksperimenter, der er en integreret del af konceptet.

Kirsten har bygget udstillingen på sit igangværende forskningsprojekt om farver Ejnar Hansen, som havde stor betydning i mellemkrigstiden, og naturligvis herunder på den store samling, som Vejle Museum overtog i 1982. Det vil sige fire år efter lukningen af det kombinerede farveri og renseri. Ejnar Hansen var søn af farveriets stifter L.P. Hansen og overtog allerede i 1918 virksomheden. Han studerede 1908-14 på Kunstakademiet i København og fik her formodentlig sin inspiration til de eksperimenter med farver og søgen efter det oprindelige håndværk, som han fortsatte med resten af sin tid. Han samarbejdede med arkitekter, vævere og andre kunstnere om talrige projekter fra gobeliner til Bryllupssalen på Københavns Rådhus og nydesignede kattunsgardiner til guldmedalje på Verdensudstillingen i Paris i 1925 til undervisning i plantefarvning allerede fra 1928. Via hans brors møde med arkitekt Anton Rosen kom han i forbindelse med "Vævestuen" og indgik tidligt i arbejdet med at indfarve garner til vævernes arbejde med udgangspunkt i de såkaldte almuetekstiler. I 1938 mødte han Lis Ahlmann, som var en af de kendte vævere af funktionalistiske møbelstoffer til de danske snedkermøbler. Samtidig samarbejdede han med museumsinspektører og andre, som forsynede han med garnprøver fra mange arkæologiske og historiske tekstiler og endda afklip (!!!) fra historiske gobeliner. Samlingen giver et indgående kendskab til systematiske arbejdsmetoder indenfor farvning. Alene til gobeliner til Egmont Kollegiet i 1955 – hans sidste store projekt – i samarbejde med William Scharff og Vibeke Klint var der 936 garnprøver, hvoraf der blev valgt 23 grundfarver til gobelinerne. Udstillingen kommer formodentlig til at stå et stykke tid ind i 2010, fordi Vejle Museum i øjeblikket arbejder på at flytte til Spinderihallerne. Se også: Kirsten Rykind-Eriksen: L.P. Hansens Farve- og Renseri 1881-1961. Vejlebogen. 2008, side 37-54.

På Konserveringscentret i Vejle fik dragtpuljens medlemmer en ekstra bonus, fordi der også blev indlagt et besøg på museumsmagasinerne. **Merethe Brock Didriksen** viste rundt i konserveringens faciliteter og i de forskellige magasiner, der blev andet rummede et kølemagasin, hvor for eksempel plastmaterialer kan opbevares. Dragtpuljens medlemmer så også den ny fælles fanereol, som endnu ikke er taget i brug. Faneprojektet er løbet af stabelen 2005-2006, hvor samtlige faner på de forskellige museer, og fanernes tilstand er blevet registreret, sådan at man kunne designe den bedst mulige løsning.

Konserveringscentrets leder siden 1996 **Lise Ræder Knudsen** gengav kort historikken. Oprindeligt havde det daværende amts fælleskonservering til huse på Staldgården i Kolding. Dernæst flyttede virksomheden til den nedlagte institution for særforsorg i Brejning i smukke lokaler, indtil bygningerne blev solgt til et wellness center. Herefter blev grunden lagt til de nuværende fælles konserveringsværksteder og museumsmagasiner, som åbnede i 2003. Centret fungerer som en selvejende institution.

Lise havde arrangeret en lille udstilling af arkæologiske tekstiler fra forskellige fund i Europa, hvor hun er involveret i analyserne. I Verrucchio i nærheden af Rimini blev der foretaget en udgravning i 1979, og her blev der fundet 2-3 store kapper i spindemønstreret kipper med brikvævede kanter også i rundingerne. (Ref. I spindemønstring udnytter man garnets spinderetning til at danne striber eller tern i vævningen med en meget sofistikeret virkning).

Fundet i Verrucchio er nogle af de tidligste kendte, brikvævninger. Fundet er dateret til ca. 750 år før vor tidsregning.

Lise pegede på det praktiske arbejde med tekstiler som en helt nødvendig faktor for at kunne komme frem til de rigtige resultater i både i analyser af tekstiler og af tekstilredskaber så som trådfordelere af ben og lerspoler til brug i forbindelse med komplicerede brikvævningsteknikker. Fundet fra Verrucchio var desværre et af eksemplerne på hårdhændet behandling af sarte tekstiler i teknikker, der er irreversible. Kapperne var blevet behandlet med metallak og limet på plexiglas, igen fjernet fra pladerne og dernæst rullet!! Lise anbefaler museet i Verrucchio, hvis man kommer på de kanter.

I Hochdorf i Sydtyskland er der gjort fund dateret til 475 før vor tidsregning. Det drejer sig om en grav, hvor der blandt andet er vægtæpper med brikvævede kanter i ultratynde garner. Der skal 98 vævebrikker til mønstret, som Lise har analyseret og nedtegnet i en opskrift på 300 linjer, hvor brikkerne manipuleres individuelt. Lises højeste vævehastighed var 2 mm i timen til de rekonstruerede bånd. Her var der brugt farvestofferne kermes, krap og indigo. I Vorbasse er der gjort fund af tekstiler fra det 3. århundrede. Center of Textile Research arbejder med at rekonstruere dem; men i dag kan man tilsyneladende ikke skaffe uld af den finhed, der har været til rådighed i Vorbasse. Tekstilfragmenterne har været til farveanalyse i Belgien, og de indeholder farverester.

Herefter startede selve dragtpuljemødet med dragtnyt og nyt fra arbejdsgrupperne:

Merethe Brock Didriksen: "Et års studieophold på the Textile Conservation Centre i Winchester, UK".

Merethe er bachelor fra Konservatorskolen i København. Fra 2007-2008 tog hun en master på 1 år (normeret til 2 år) på TTC. The Textile Conservation Centre er grundlagt af danskeren Karen Finch og fungerede de første, mange år på Hampton Court Palace. I 1998 blev institutionen overtaget af University of Southampton, som flyttede den til Winchester i 1999. Nu er det planen at lukke uddannelsen pr. 31. oktober 2009. Merethes begrundelse for at vælge denne overbygning på sin uddannelse var muligheden for specialisering, for samarbejde på tværs af landegrænser og for at studere i udlandet.

Uddannelsen indeholdt:

- Research skills
- Advanced Conservation Techniques

- Conservation Projects
- Dissertation

Merethe gennemgik sine projekter for dragtpuljens medlemmer. Det drejede sig om en manteau fra 1760-70, en navneklud fra 1852 samt damestøvler fra perioden 1865 til 1880. Emnet for Merethes dissertation (speciale) var, hvordan man ved brug af enzymer kan udvikle teknikker til at fjerne opklæbning af bomuldstekstiler med stivelse. Merethes mener, at forskellen mellem dansk konservatoruddannelse og TTC er, at den danske uddannelse er mere teoretisk – den indeholder med statistik og etiske overvejelser, mens den engelske uddannelse er mere praksisorienteret og helt specialiseret på tekstiler. I England kan uddannelsen bygges ovenpå andre slags bachelor-uddannelse end konservatoruddannelsen.

Nyt fra de seks arbejdsgrupper, der i øjeblikket fungerer i puljen:

1. Puljesekretæren fortalte nyt fra **Marie Riegels-Melchior** fra arbejdsgruppen, der forsker i industrialismens tøj. Marie håber på at kunne fremlægge den færdige bog, nemlig antologien "Snit: En antologi om industrialismens tøj i Danmark" på næste landsmøde. Bogen udgives på Museum Tusulanum. Kirsten Toftegaard fortalte, at manuskriptet i øjeblikket er hos forlagsredaktøren.
2. **Susanne Lervad** fortalte nyt fra arbejdsgruppen, der arbejder frem imod publicering af historiske dragt- og tekstilord på en offentlig tilgængelig, elektronisk ordbog på internettet. Susanne er ph.d. på et tekstilterminologisk projekt og har arbejdet med terminologi i Lyon i en årrække. Hendes system TermPlus er tilrettet til gruppens arbejde. Gruppen mangler i øjeblikket fondsmidler til det videre arbejde, fordi struktur og metode er lagt fast. Susanne fortalte om gruppens deltagelse i terminologiseminar på Syddansk Universitet i november 2008, hvor puljesekretæren havde givet et indlæg. (Ref: Det blev rundsendt med min julehilsen fra sekretariatet). Susanne deltager på arbejdsgruppens vegne i NORDTERM symposiet i juni, hvor hun vil fremlægge arbejdet og få relevant fagligt input fra andre terminologiforskere. Puljesekretæren fortalte ganske kort om gruppens sidste arbejdsgruppemøde 25. maj, hvor der blev diskuteret nye metoder til at involvere projektets brugergrupper, samt at Fredericia Museum i øjeblikket har en fundraiser i arbejdsprøvning og vedkommende skal blandt andet arbejde på vores projekt.
3. **Kristine Holm-Jensen** repræsenterede arbejdsgruppen, der arbejder med e-tidsskriftet "Dragtjournalen", som kan downloades fra www.dragt.dk Kristine fortalte, at Karen Woer fra Den Gamle By er indtrådt i redaktionen siden sidste landsmøde; men at der stadig mangler medredaktører. Camilla Luise Dahl, som er ansvarshavende redaktør, overvejer at nedsætte udgivelserne til et nummer pr. år, hvis ingen melder sig. Kirsten Toftegaard spurgte til beslutningen om faglæsere, altså anonyme læsere, der giver kritik til artiklerne. Den beslutning står stadig ved magt; men ingen har meldt sig til opgaven. Næste nummer havde oprindeligt deadline førstkommande mandag, 1. juni; men hvis man har et kort eller langt indlæg til temaet børnetøj, kan man stadig nå det.
4. **Kirsten Toftegaard** fortalte, at "Københavngruppen" ikke har planlagt arrangementer lige i øjeblikket.
5. **Lisbeth Green og Ida E. Hansen** fortalte fra arbejdsgruppen, der arbejder med de særlige forhold, der er for registrering af dragt- og

tekstil i Regin. Lisbeth fortalte, at den ene del af det arbejde, som gruppen har påtaget sig, var færdigt, nemlig forslaget til undergrupper i Regin. Fredericia Museum havde sendt deres undergrupper, og de var blevet indarbejdet. Skemaet med undergrupper blev udsendt til puljens medlemmer før landsmødet. Herefter fulgte en konstruktiv, faglig debat med mange afklaringer, der endte med den konklusion, at gruppen færdiggør skemaet med undergrupper samt udarbejder en alfabetisk, liste med de genstandsord, vi bruger på museerne, så alle opfordres fortsat til at sende deres ord. Send dem til puljeseekretæren. Revideret skema med undergrupper udsendes med dette referat. Når skemaet er helt færdigt, vil puljeseekretæren i samarbejde med arbejdsgruppen formulere et brev til Kulturarvsstyrelsen med henblik på at få undergrupperne lagt ind i Regin. Samtidig skal vi gøre KUAS opmærksom på, hvor upraktisk der er, at man A ikke kan søge på undergrupper i Museernes Samlinger og B at der samme sted mangler det lille symbol, der angiver, om der er en vedhæftet fil. Ida fortalte, at den anden del af arbejdet kun kunne færdiggøres via en kontakt til en tegner, der kunne udføre de tre tegninger (mand, kvinde, barn), hvor de relevante steder for måltagning – aftalt på landsmødet i Sønderborg – angives. Kirsten Toftegaard meldte sig til opgaven med efterfølgende applaus fra salen!! Hanne Hjerrild Smedemark sidder i etik-gruppen og gav det råd, at sagen skulle køre hurtigst muligt, fordi andre parter også har ændringsforslag og forbedringer til Regin.

6. Endelig fortalte puljeseekretæren fra redaktionsgruppen for puljens hjemmeside www.dragt.dk I 2008 har gruppen taget initiativ til at forny siden med en afdeling for de mange internetudstillinger, der efterhånden findes på området. Det er vigtigt, at alle sender deres oplysninger om udstillinger af historiske dragter og tekstiler samt deres nyeste publikationslister til puljeseekretæren, så vi hjælper hinanden med at holde siden a jour. Med hensyn til litteratur: Så gå ind på litteraturlisten og stil tingene op på samme måde – inklusive søgeord. Der har i det sidste halve år været en del pladsproblemer på den nuværende server, så redaktionsgruppen fik på landsmødet mandat til at undersøge andre muligheder. Vi vender tilbage med nyt om resultatet.

Næste landsmøde bliver et todages møde i Århus, hvor Kvindemuseet og Den Gamle By vil være værter. Mødet kommer til at ligge i uge 36. Dato følger senere.

Forårets landsmøde 2010. **Anne Hedeager Krag** har sendt forslag om et møde på museet i Nykøbing Falster. Invitationen blev godt modtaget. Dato følger senere.

Efterårets landsmøde 2010. **Anja Jørgensen** har stillet forslag om igen at tage kopiering af dragter og deres brug i formidlingen op som tema. Arbejdmuseet og Frilandsmuseet vil gerne være værter til et møde 5.-6. august 2010, hvor der er levendegørelse på Frilandsmuseet, så vi kan se dragterne i brug. Også denne invitation blev godt modtaget.

Med venlig hilsen

Tove Engelhardt Mathiassen
Museumsinspektør og puljeseekretær

Anne Toft Jørgensen, Århus
Anne-Majken Snerup-Rud, Flynderupgaard Museet
Annet Laursen-Skjelsager, Farum
Annette Herbst, Historicum
Bente Larsen, Kvindemuseet
Birthe Jensen, Vendsyssel Historiske Museum
Bodil Wieth Knudsen, København
Ellen Warring, Odense Bys Museer
Esther Grølsted, København
Hanne Hjerrild Smedemark, Sønderborg Slot
Helena Bergier, Kvindemuseet
Ida E. Hansen, Textilforum
Ina Damgaard Holst, Horsens Museum
Inge Christiansen, Køge Museum
Inger Bladt, Aalborg Historiske Museum
Ingrid Mortensen, Viborg Stiftsmuseum
Jytte Sonny, Kvindemuseet
Kirsten Gravesen, Danmarks Industrimuseum
Kirsten Leer, Viborg
Kirsten Rykind-Eriksen, Vejle Museum
Kirsten Schmidt, Rudersdal Museer
Kirsten Toftegaard, Kunstindustrimuseet
Kirsten Aagaard, Flynderupgaard Museet
Kristine Holm-Jensen, Textilforum
Lis Slottved, Aabenraa
Lisbeth Green, Horsens
Lise Ræder-Knudsen, Konserveringscentret Vejle
Lone Nielsen, Køge Museum
Merethe Brock Didriksen, Konserveringscentret Vejle
Mette Havsteen, Ærøskøbing
Signe Langberg, Vendsyssel Historiske Museum
Susanne Lervad, København

Tove Engelhardt Mathiassen, Den Gamle By og puljeseekretær